

ISSN 2249-510X

A Peer Reviewed and Refereed Journal of

Kashmiri Literature and Language

Department of Kashmiri

University of Kashmir

کاٹریس مژ تحریدی افسانہ:

ہردے کوں بھارتی سندھن افسانہ ہند اکھ جا پڑ

طاہر احمد لون

تلخیص:

وہمہ صدی مژ پیتھے انسانی زندگی ستگ وابستہ پڑھنے عبیس مژ بارہ تبدیلی آپ تھے رو دنہ
ادب تھے امر نشہ مچھے۔ ادبی تو ارہنخس مژ آے اتحادی مژ کو یا ادبی رجحان تھے نظر یہ
بارس س تھے یموے مژ چھ اکھ اہم نظر یہ تحریدیت۔ تحرید لفظ چھ انگریزی لفظ
لفظ لفظ ترجمہ یہیں کیمیک معنے نہیں یا سو کیفیت چھے یوسہ صرف محسوس کرنہ
یہ یا صرف سوچنے یہ۔ ادب مژ آؤ یہ تصور مصوری ہند فن پڑھ۔ یعنے امیک تعلق چھ
در اصل فن مصوری ستگ تھے پہ چھ اہم فنک اکھ خاص حصہ یں پانا وہ وہ اکھ مصور
رگن ہئر زبان تھن ہند غاروا خ استعمال کران چھ تھے یہم رنگ چھ پتھے علامتی اظہار
رعٹھ مختلف چیز نہ مژ عکسی کران مثالے کرہن رنگ چھ گا ہے افلائی تھے گا ہے موچ

عکاسی کران تے میتھے کنچ چھ سبز تے سفید رنگ خوشحالی تے امپچ عکاسی کران، یئے
خدو خال ہیتھ سپد یو و پې تصور ادب مژہ شامل تے شاعری تے افسانس مژہ شرپ پیو و تیجھ
پائٹھر زیپ بیو و امیگ خاص گھنے۔
کلیدی الفاظ: شعبس، تبدیلی، تحرید، مصوری، نظریہ، پاناون۔

چونکہ موجود دور کس انسانس یس ذأتی کرب تے تذبذب در پیش چھ تھے چھنے تحرید یت
بیر و نہ پڑھ اندرؤں یعنے خارجہ پڑھ دا خلس کن انس مژہ اہم روں ادا کران۔ پنځه کتابه ”A

Geoffrey Galt M.H. Abrams تے ”مژہ“ Glossary Of Literary Terms

تحرید که حوالې رقمطر از: Harpham

”...An "abstract term " denotes either a class of things or else (as in "brightness", "beauty", "evil", "despair") qualities that exist only as attributes of particular persons or things. A sentence, accordingly, is said to be concrete if it makes an assertion about a particular subject (T.S Eliot's "Grishkin is nice...."), and abstract if it makes an assertion about an abstract subject (Alexander Pope's "Hope springs eternal in human breast"). Critics of literature, however, often use these terms in an extended way: a passage is called abstract if it represents its subject matter in general or nonsensuous words or with only a thin realization of its experienced qualities; "

گویا اُس رہکو په و بتھ ن تجربہ دج وضاحت چھنے ممکن تکیا زی په چھنے تیله Abstract روزان بلکہ چھ په Concrete بنان تے پتھ اگرے په افسان مژرا استعمال کرنے په بیٹھ تیله چھنے په اصطلاح بدل کا نہہ صورت اختیار کران۔ دراصل چھنے تجربی کہانی مژرا واقعات حقیقی شکلہ مژر پیش کرنے پوان بلکہ چھ یمن مژر سوے صورت پیش کرنے پوان یوسہ فنکار پسند لاشعور مژر و بتلان چھنے۔ اتھ چھنے واقعات، موضوع تے کردار زیاد اہمیت تھاوان بلکہ چھ سہ تاثر یار عمل زیاد اہمیت تھاوان یں متعلقہ واقعاتن تے کیفیتین ہندس تپھس مژر و بتلان چھ۔ امی وجہ چھنے تجربی افسان مژر کردارس کا نہہ شخصی ناو آسان بلکہ چھ اکثر و بیشتر واحد متكلم صیغس مژر کردار کتھ کران متن په چھ کردارس اجتماعی ناو آسان۔

تجربیدیت کس تپھس مژر بد لیو و نہ صرف کردارس متعلق تصور بلکہ پلاس نسبت تصور تھے سپد یو و متاثر تھے پلاٹ بیو و عملک نقل بنن والہ وجہی ترتیبہ پڑھ بے سمت زماںک اکھ محدو دھصہ یتھ مژر کا نہہ مخصوص فرد سند انفرادی خارجی تھے داخلی صور تحال دید مان آسہ۔ تجربیدی افسان مژر چھنے لفظس سوے کام یوسہ مصوری مژر رنگن آسان چھنے۔ تخلیق کار چھ باقی اصطلاحن تے فن ہند کی پاٹھکی تخلیکس مژر موضوعک تعین کر تھ پنس تخلیقس تخلیکیں کہ بُر شہہ ست لفظن ہند رنگ بران۔ مختصر یہ ن تجربیدی افسانک رخ چھ خارجہ پڑھ دا خلس گن تھے په چھ صرف اکھ اشارا آسان باقی چھ پتھ قاری پسند ذہنی استدلال چک کام۔

ووں یو تام زن کا شر افسانک تعلق چھ اتحہ مژر ورتاؤ په ٹیکنپک باقاعدہ پاٹھکو ہردے کول بھارتیں۔ اگرچہ تمس علاوہ پئیہ تھے کیلئہ افسانہ نگار په ٹیکنپک ورتاوان روڈی مگر ہردے کول بھارتی چھ سہ واحد افسانہ نگار تیکر کا شر اس تجربیدی افسان اهم بُر ثرکوار۔ پیٹھ اختر محی الدین کا شر اس

افسانہ مژہ جدید حصہ آگھی ہند بائی کا رچھ تبتہ چھ ہر دے کوں تجیریدی افسانہ ک موجد۔ سہ چھ روایتی انداز اوک طرف تڑا توکھا کھنڈ و ٹیکنیک ورتا توکھا کا شریں افسانہ ہپڑتے بیانیہ رنگو اکھنڈ جہت عطا کر ان۔ یہ متعلق مجرود رشید رمطرا زچھ:

”کا شریں مژہ مروجہ ڈسکرپٹو نریشن Descriptive Narration نش زا توکھ ماں توکھ ژلن“
تے علمتی نریشن Suggestive Narration اکھنا منوس تے کارڈ گر طریقہ کاربیو و بھارتی
پسند افسانہ تجسم۔ روایتی اظہار چن وتن نہ پکن تے اسلو بکریو و تے پدر ک تلاش کرنگ بینا دی وجہ اوس
درپیش نفسیاتی، وردار تھ کھری دار وین آغہ اند رک آنھہ ہاؤں۔ فکر تے سونچ چھ تکری سند افسانہ ک اکھ
اہم پاس یہ بعضی افسانے کس بینا دی مقصد خلاف کھڑا بسان چھ۔ پنہ زمانہ چن فکری روش تے تاز
واہ دنفسیاتی کھر ہن ہند پزند پاٹھ کھلکھلی عرفان بیو وہر دے کوں سند ہن افسانہ ہند ما حصل تے ای
عرفانے ستر روٹ تکری سند ک افسانہ اکھ غار روایتی رنگ“ ۲

بھارتی بھی یہ کو را افسانہ دلپی عنصر یا ونو کہانی پن کہ غلپی نش آزاد۔ اگرے تسد ہن افسانہ مژہ
واقعی عنصر غالب چھ مگر سہ چھنہ اتھ واقعہس تابع کران بلکہ چھ سہ پنہ تخلیں کہ وساتھ واقعہس
کردار تے ما حول علمتی آپہ ورتا توکھ دا خلی پزرو اشگاف کران تے یہ توکھ سہ انسان پسند ک نفسیاتی
کھری، مایوسی، تنہائی، کرب، اجنیت، تے سماجی قدرن ہن پامالی بیتھ علمتی اظہار ڈسکریپٹو بیان اگر تھ
پنہ منفرد اسلو بک باس دوان۔ مثالے:

”پہ کیا ہ چھ؟ تمہ پڑھ۔ زلری زال۔ منے ونمیں۔ ”بد جان چھ۔ ”سو پھیر لر پھر ن دیخ منے
کن۔ چاہیہ خاطر پ اوسم ونمٹ“۔ ”منے ونمیں تے سو گے خوش۔ ہہ کیا ہ چھ؟ تمہ ہو ودار طاقس
کن“، کیکیش۔ منے دیتمس جواب۔ ”تکیا گو و؟“، ”تمہ پڑھ پیہ ”ناگ منی“، منے اگر وضاحت
۔ پڑھ تور نہ فکری۔ ۳

بھارتی سندھن افسانوں مژر پھر اختصار آسنس ستر ستر معنیگ تے تاڑک غلپر نظر گوہان۔ یہ سورے چھٹ سندھ زیاد ہند علمتی ورتا و ستر ممکن سپداں۔ سندھن افسانوں مژر پھنپھنے صرف اکے علمت ورتاوے یو ان بلکہ چھاتھ مژر اتی اکھ علامت مرکز تیج حاصل آسان تے اتی بیا کھ علامت۔ بقولِ شفیع

شوق:

”بھارتی سندھ علامت چھ معنی ین ہندو متبا دل ہنچ تجید یکن بے بدلا پٹھو دوبال ورتاوے یہنگ امکان آسہ۔ یہم تجید چھ خصوص صور تھالس مژر گیر کردارن ہند مشاہد تے یادہ تر مژر دوپدان، لگر ٹرکہ چھ خود افسانے نگار پسندس ذہنس مژرو نہما سپدان۔ ہمزراڈ افسانگ راؤ دی چھ لال چوکس مژر زمعتے وقتے کس تنگ دا یہ مژر ہنچ گومت تے لمہ مژرنیز پاپھچھ بے قرار تے سندھ مچ ڈھر پڑھنے پڑھنے بینک کہ باہ پور عمارت کس روشن دانس نش کوئریں اندر اڑنچ کوشش چھ کران سہ چھ بھو مس مژر استھ تہہاپن الگ دنیا ہنچ چوکس مژر دوڈن۔ سمائی یکسوی یا کعفار مٹی چھے فرد سہنر آزادی ہند نگی استھ تہہ تھس تھاہی ہند خوف نشہ نجات۔ تھاہی ہند خوف چھ آزادی ہند خوف، تے یہ چھ بھارتی عین اکثر افسانوں ہند موضوع۔۔۔۔۔“

یتھے ہیو جذبہ یعنی تھاہی یا آزادی راوگک خوف چھ سندھن باقی افسانوں مژر تے ای نبرل آیہ نظر گوہان یکن مژر ”دون اخن ہنر داستان“ یا ”آخری خانہ بدوش“، بیتِ افسانہ قابل ذکر چھ۔ آخری خانہ بدوش افسانگ خانہ بدوش چھنپنے پنڑ تھاہی کا نسہ تے باوٹھ ہبکان تکیا ز تھس اندھ کپلو کن چھنپے پیہ سندھ حال زانہ نگک جذبہ رود مٹتے آسان۔ بقولِ افسانہ نگار:

”اً چھوستُ كُرَنْ كِيَا هتام باوٽچ کوشش، پُوز شہر باش اوں ووڈ نظرن ہند سیر پُرُنْ مُشتھ گومت“

یہے چھ عصری انسانی صورتحال ز کا نہ سہ ہندس بننے نس تے تشدیں و نہ نس چھنے کا نہ کن تھا و نہ
باپت تیار بلکہ چھ پڑھ کا نہ سہ پنھ منچ دن ڈھاپہ مژگم گومت۔ تے توے چھکھ نظرن ہند سیر پر ان
مشتھ گومت۔

بھارتی چھ پنین افسانن مژ عصری انسانے سُز نہایت چید ڈھنی تہ وردار نسیائی کیفیون ہئر
ترجمانی زبر پٹھو کران ییمه لئے تسدیں افسانن مژ زندگی ہئر کا نہ سہ معنیت نظر چھے گڑھان تیج
مثال ”دون اھن ہئر داستان“ تے ”شب گرڈ“ ہوئی افسانے چھ۔ ”شب گرڈ“ افسانن مژ چھ
ساری کردار پن پن کردار تو تام بناوان یو تام موت چھ پوان۔ بقول افسانے نگار ”بازی گارن ہاؤ
زوردار پٹھو ڈاہر دوچھ آخري کھیل!
ثریج اول ییر نے خاطر دوچھ آخري گاسہ کڑٹ!
چھ دوچھ آخري ٹو پھ!

گولک لاین وائل چلا دوچھ آخري گولک!
گولک کھن وائل کھن دوچھ آخري گولک!
زئی دیت زالس دوہنک آخري وار! تے
من تے لچھ ڈھر ڈھر دوچھ آخري لاؤں! تے اتھر ستر لاؤس از گیک بسر پی، پتھ
آئے

رات۔ ۲

کتابیات:

1.M.H Abrams, Geoffrey Galt Harphan, A Glossory Of

Literary Terms, Michael Rosemburg. P: 54

- ۲- مجروح رشید۔ ”بھارتی پسند کر ڙئور افسانہ: کیا یہ سرسری کتھے“، انہار (کاٹھر افسانہ: موضوعی تھے ہتھی تحریب)، کاٹھر ڈپارٹمنٹ، کشمیر یونیورسٹی، حضرت بل سرینگر ۲۰۱۲۔ صفحہ: ۱۰۵
- ۳- شفیع شوق، ترتیب کار، کاٹھر افسانہ۔ ساہتیہ اکادمی، نی دہلی، ۱۹۹۸۔ صفحہ: ۲۳
- ۴- ناجی منور، شفیع شوق۔ کاٹھر ادگ کوارٹر۔ کاٹھر ڈپارٹمنٹ، یونیورسٹی آف کشمیر، ۲۰۱۸۔ صفحہ: ۳۸۳
- ۵- ہردے کوں بھارتی، ٹلسمن خانہ بدوش، اسٹوڈیو ان ایکزائل، ۲۰۱۵، صفحہ: ۱۰
- ۶- ہردے کوں بھارتی، ٹلسمن خانہ بدوش، اسٹوڈیو ان ایکزائل، ۲۰۱۵، صفحہ: ۷